

КОМПАРАТИВНА АНАЛИЗА СТРАТЕГИЈА НАЦИОНАЛНЕ БЕЗБЕДНОСТИ СРБИЈЕ, ЦРНЕ ГОРЕ И ХРВАТСКЕ

Сажетак: Стратешко промишљање безбедности, које се у последњих неколико година рефлектује кроз дебате и анализе о промењеној природи безбедносних претњи, повратку мултиполарности, те измењеним и неизвесним процесима и токовима у сфери безбедности, своје најконкретније утемељење добија кроз усвајање нових стратешких докумената на нивоу држава, савеза и организација, а које се онда прелива и на институционалну раван, као вид одговора на нове изазове. Као одраз разумевања ове потребе, поједине државе у региону Југоисточне Европе (Србија, Црна Гора и Хрватска), у последње три године, усвојиле су нове стратегије националне безбедности. Стога се у овом раду, кроз компаративну анализу наведених докумената, настоји сагледати које су то новине и измене које доносе стратегије ових држава, а као одраз њиховог поимања промена у безбедносном окружењу и безбедносној стварности и колико њихово спољнополитичко понашање прати стратегијама исказане промене и ставове у области безбедности. Циљ је и да се на основу такве анализе стекне општи утисак о регионалној безбедносној динамици, безбедносним политикама анализираних држава и њиховој условљености чланством у међународним организацијама. Уз компаративну анализу наведених стратегија, рад је базиран и на прегледу релевантне научне и стручне литературе, анализи нормативне регулативе и других стратешких докумената у овој области. Закључује се да је доношење нових стратегија националне безбедности анализираних држава, иницирано застарелошћу претходних и извесним променама на регионалном и глобалном нивоу, те да је приметно да се чланство држава у Европској унији, али и НАТО савезу, значајно рефлектује на анализираних стратегије, односно одређења, интересе и спољнополитичке циљеве самих држава.

Кључне речи: стратегија националне безбедности, компаративна анализа, безбедносна политика, Србија, Црна Гора, Хрватска

Увод

„Стратегија националне безбедности представља основ за израду стратегијских докумената у свим областима друштвеног живота и функционисања државних органа и институција и представља јавни документ којим се домаћој и међународној јавности представљају основна стратешка одређења

* scurcic50@gmail.com

у области безбедности” (Мијалковић, 2011: 363). Циљ стратегије националне безбедности јесте да осигура заштиту темељних и трајних потреба државе и друштва, опстанак и нормално деловање државе са свим елементима њене независности, слободу и територијалну целовитост, заштиту живота и безбедности грађана, осигурање напретка државе и друштва, као и заштиту уставног поретка, што укључује могућност његове демократске промене и развоја (Таталовић, 2006).

Познавање и проучавање стратегија националне безбедности других држава је важно, јер нам исте говоре о њиховим стратешким интересима, опредељењима и политикама, што повратно има битну улогу у одређивању односа према њима и дефинисању сопствених циљева и интереса. При том се стратегије развијених демократских држава често узимају као критеријум за анализу осталих, тј. „модел” или „стандард” добре праксе, какву је пожељно применити у сопственој држави уз уважавање свих специфичности исте. Ипак, како је регионални ниво анализе и регионална безбедносна динамика, нешто што је приближније, као и државе са којима делимо сличну безбедносну и геополитичку прошлост и садашњост, уз неизвесне обресе будућности, сличне или исте безбедносне претње, то би овај ниво био први корак у разматрању тога где смо у односу на остале према својим безбедносним проблемима, националним интересима и вредностима, док нам стратегије најразвијенијих држава могу користити као узор или идеал, пожељан приликом критичког разматрања позиције сопствене државе, њених могућности и настојања у области политике безбедности.

Стога је овај рад посвећен сагледавању ревидираних стратегија националне безбедности појединих држава у региону, као њиховог настојања да воде политике националне безбедности, усклађене са глобалним и регионалним безбедносним процесима. У наредном делу указано је на сврху и значај овакве анализе, централни део рада посвећен је анализи стратегија националне безбедности конкретних држава, док су кроз закључна разматрања сумирана главна исходишта компарације.

Теоријски и практични значај компаративне анализе стратегија националне безбедности држава у региону Западног Балкана¹

Стање у стратешко-доктринарном оквиру једне земље у транзицији, јесте један од важних показатеља достигнутог нивоа демократизације (Abusaga,

¹ Термин *Западни Балкан*, у јавном и политичком дискурсу подразумева регију коју чине новонастале државе на простору бивше СФРЈ, из којих је изузета Словенија, а придодата Албанија (Гајић, 2018), а које су након распада кренуле пут друштвене и политичке транзиције, редефинисања својих спољних политика и следствено томе, успостављања нових стратешких докумената у области спољне политике и безбедности. Термин *Западни Балкан* заправо је увела Европска унија, дефинишући своју стратегију кроз посебан програм економске, финансијске, политичке, експертске и друге помоћи према том делу југоистока Европе (Вулегић, 2018). С обзиром да су у контексту овог рада и процеси евроинтеграција, то се Србија, Црна Гора и Хрватска посматрају као део региона Западног Балкана. Из анализе су изостављене Босна и Херцеговина, Република Северна Македонија и Албанија, будући да је фокус на државама овог региона које имају најновије стратегије националне безбедности.

2010), те ова врста анализе, уз узимање у обзир стандарда која важе за одређене међународне организације, нарочито оне ка чијем чланству се тежи, може пружити увиде о достигнутом степену демократског развоја анализираних држава, најпре у области безбедности и одбране, али и на ширем плану. У теоријском смислу, ова врста компаративне анализе је значајна, зато што се може упоредити са раније вршеним анализама стратегија националне безбедности земаља у региону, те се на основу тога може упоредно сагледавати како су се мењале њихове стратегије и у којем правцу, као и у којој мери су одражавале реално стање безбедности на националном, регионалном и глобалном нивоу. Такође, компаративна анализа стратегија националне безбедности држава у региону, али и појединих земаља у свету, начин је да се дође до сазнања о практичним рефлексијама самог појма, односно о садржају и поступку израде највишег доктринарног документа државе у области безбедности (Ковач, 2003).

Међу издвојеним државама, Србија и Црна Гора су у процесу преговора за приступање Европској унији, док је Хрватска чланица ЕУ од 2013. године. Овакав приступ је значајан, зато што је карактеристична спољнополитичка одредница свих земаља у региону посвећеност европским интеграцијама, те ће ова анализа, уз критички осврт на поједина решења и пратеће политике које државе воде једне према другима, омогућити идентификовање сличности и разлика које постоје у њиховим најзначајнијим стратешким документима, узимајући у обзир и контекст чланства у ЕУ². Ово је важно и стога, што се на заједничком програмском приступу и интегрисању у европски систем безбедности изграђују претпоставке за дефинисање универзалнијег појмовно-категоријалног апарата, приликом креирања најважнијих стратешких докумената, као и за дефинисање сличних процедура практичног деловања, разумљивих за све државе чланице истог безбедносног система (Ковач, 2003). Иако се ЕУ и НАТО стратегије интеграције често виде као механизам за стабилизацију овог постконфликтног подручја, исте су већ суочене са проблемом веродостојности, будући да су рокови постали пролонгирани, без назирања јасних перспектива (Самарџија и Шабић, 2014). У том контексту, „кредибилна перспектива приступања”, крунисана новом методологијом, може се посматрати као покушај да се државама кандидатима, упркос замору од проширења, вишеструкој кризи ЕУ, дугогодишњем наративу о „европској перспективи региона”, да нова нада и поткрепљење на њиховом европском путу, који личи на приближавање хоризонту. Стога би међусобно разумевање ових држава, управо анализом онога што су стратешки интереси и опредељења оне друге, допринело јачању њихо-

² Важно је нагласити да се у раду не врши детаљна анализа усклађености спољних и безбедносних политика и стратегија националне безбедности конкретних држава са безбедносном стратегијом ЕУ и Заједничком спољном и безбедносном политиком, будући да би то за сваку државу понаособ изискивало детаљан преглед пракси придруживања декларацијама, заједничким ставовима и мишљењима ЕУ и анализу усклађености са низом прописа у овој области, којих, према класификацији саме организације има 642. Доступно на:

<https://eur-lex.europa.eu/search.html?qid=1577884684942&text=legislation%20in%20force%20-%20security%20policy&scope=EURLEX&type=quick&lang=en>

вих капацитета за самостално решавање и превазилажење постконфликтног наслеђа, што је и предуслов за даље интеграције у жељене структуре. Неки аутори сматрају да, када је реч о Југоисточној Европи, основано се може тврдити да ће изазови, као што су процеси очувања политичке и економске моћи ЕУ и њена озбиљна идентитетска криза и угрожавање њене унутрашње кохезије, надметање евроатлантске и евроазијске геополитичке концепције, сукоби у Украјини и на Блиском истоку, мигрантска криза, дефицит енергената, криза идеје глобалног друштва и повратак реалполитичких образаца у међународну политику, представљати кључне стратегијско-безбедносне трендове, који ће одредити оквире стабилности и безбедности овог региона (Стојановић и Лукић-Поткоњак, 2018). Додатно, напори на откривању и идентификовању нових безбедносних трендова у државама на Западном Балкану и последично, њиховог општег нивоа демократизације, кроз методолошку примену упоредне анализе главних стратешких докумената наведених земаља, оправдани су из неколико разлога: 1) земље региона имају слично искуство нестабилности и кризе у последњој деценији 20. века, као и спор процес стабилизације на почетку новог века; 2) време израде нових стратегија је приближно; 3) коначно, текући процес изградње економске и безбедносне заједнице у региону и њена (спора) интеграција у најважније међународне безбедносне и економске организације, дешава се због снажног притиска и утицаја који долази од међународне заједнице (Abusara, 2010).

У циљу прегледности и могућности поређења, стратегије националне безбедности наведених земаља анализирани су према следећим сегментима, као кључним поглављима у већини стратегија: 1) безбедносно окружење, 2) националне вредности, интереси и циљеви у области безбедности, 3) изазови, ризици и претње безбедности и 4) политика националне безбедности. Редослед анализе ових сегмената зависио је од њиховог редоследа у свакој појединачној стратегији, јер се управо на тај начин могу уочити разлике у начину структурисања анализираних стратегија.

Стратегија националне безбедности Републике Србије (2019)

Стратегија националне безбедности Републике Србије (у даљем тексту: Стратегија РС), усвојена је у децембру 2019. године, будући да је утврђено да постојећа Стратегија (2009), није у складу са фактичким стањем безбедносног (глобалног и регионалног) окружења и потенцијалним асиметричним (више-димензионалним) ризицима (Министарство одбране РС, 2017).

У периоду током десет година, колико је прошло од доношења претходне Стратегије, регионална безбедносна архитектура попримила је нову структуру - успостављен је Бриселски дијалог између Београда и Приштине, Хрватска, Албанија, Црна Гора и Северна Македонија (недавно) су постале чланице НАТО, Велика Британија напушта Европску унију, мигрантска криза не јењава, док популизам и јачање деснице у Европи постају свакодневица (Стојановић, 2019). Израда нове Стратегије националне безбедности, као део ширег

процеса ревизије и усклађивања стратегијско-доктринарних докумената у области безбедности и одбране, покренута је и са циљем усклађивања са Европском глобалном стратегијом из 2016. године, узевши у обзир ставове исказане у ЕУ Стратегији, као и промене које су настале у области политике и институционалне изграђености ЕУ. У случају Европске уније, спољна политика је пре свега, институционално повезана са безбедносном политиком, те се кроз свеобухватан приступ политици безбедности у Стратегији РС, могу сагледати рефлексije основних постулата Заједничке спољне и безбедносне политике ЕУ.

Структуру Стратегије националне безбедности Републике Србије чине следећа поглавља: 1) *Увод*; 2) *Стратегијско окружење*; 3) *Изазови, ризици и претње безбедности*; 4) *Национални интереси*; 5) *Политика националне безбедности*; 6) *Систем националне безбедности*; 7) *Спровођење Стратегије националне безбедности*; 8) *Закључак*.

У уводном делу, као основна полазишта Стратегије, наводе се: очување суверености и територијалне целовитости, војна неутралност, брига о српском народу ван граница Републике Србије, европске интеграције и ефикасна правна држава (Стратегија РС, 2019:1). У поглављу *Стратегијско окружење*, оцењује се да ће највеће претње на међународном плану дугорочно и даље бити међународни тероризам, организовани криминал, јачање политичког и верског екстремизма, мигрантска криза и посреднички конфликти (Стратегија РС, 2019). Иако се као један од битних разлога за доношење нове Стратегије наводе значајане промене у стратегијском окружењу Републике Србије, у самом тексту, врло мало се помињу промене тог ранга важности, истичу се једино тзв. избеглички „таласи” (не спомиње се украјинска криза из 2014. године и последична криза у односима Запада и Русије, као ни криза ЕУ услед „Брегзита”, уопштено се говори о кризи у Северној Африци и Блиском истоку без спомињања тзв. Исламске државе, нема спомињања уласка Црне Горе у НАТО) (Национални конвент о Европској унији, 2018). Како се такви догађаји широм Европе рефлектују и на нашу земљу, управо је то шира слика која недостаје у анализи стратегијског окружења.

У поглављу *Регионално окружење*, наводи се да су државе у региону Југоисточне Европе одређене за демократске вредности, унапређивање економске и друштвене стабилности, дијалог и сарадњу, што може предупредити кризе и позитивно утицати на безбедносно окружење. У том контексту се истиче утицај Европске уније на мотивацију држава у региону да нормализују своје односе, уз напомену да и потенцијал Европске уније у том смислу има ограничења, те да интеграцију држава које теже чланству у ЕУ, могу успоравати нерешени институционални и економски проблеми у оквиру тих држава, неспремност за спровођење неопходних реформи, међусобни билатерални спорови, као и билатерални спорови са чланицама Европске уније из региона Југоисточне Европе (Стратегија РС, 2019).

Неповољни чиниоци који одређују стање безбедности у региону Југоисточне Европе, крећу се од невојних претњи безбедности (сепаратистичке тежње, етнички, верски и политички екстремизам, итд.), наслеђених проблема из прошлости, преко великодржавног пројекта „Велике Албаније” и покушаја

ревизије Дејтонског споразума, до различитог степена економске развијености појединих подручја у региону (Стратегија РС, 2019). Упркос наведеном, истакнуто је да демократски процеси, европска спољнополитичка оријентација Републике Србије, развој партнерске сарадње са НАТО, на основу политике војне неутралности и кроз програм Партнерство за мир, затим посматрачка позиција у Организацији договора о колективној безбедности (ОДКБ), као и тежња за унапређењем односа са САД, Русијом и Кином, јачају њену међународну позицију, позитивно утичу на креирање и унапређење политике сарадње, стабилности и поверења у региону (Стратегија РС, 2019).

У поглављу *Изазови, ризици и претње*, као најзначајнији идентификовани су следећи изазови, ризици и претње: оружана агресија, сепаратистичке тежње, противправно једнострано проглашена независност територије коју административно обухвата Аутономна Покрајина Косово и Метохија, оружана побуна, тероризам, пролиферација оружја за масовно уништење, етнички и верски екстремизам, обавештајна делатност страних субјеката, организовани криминал, масовне илегалне миграције, проблеми економског развоја, проблеми демографског развоја, епидемије и пандемије заразних болести, енергетска безбедност, недовршен процес разграничења држава бивше СФРЈ, последице елементарних непогода и техничко-технолошких несрећа, пораст високотехнолошког криминала и угрожавање информационо-комуникационих система. Очигледно, Косово је задржало централно место као извориште највећих безбедносних претњи - од нарушавања територијалног интегритета, сепаратизма, оружане побуне, до екстремизма, тероризма и организованог криминала. Тежина овог питања огледа се у чињеници да је нормализација односа са привременим органима у Приштини, не само неопходност за Србију, већ и вид условљавања њеног напретка у процесу прикључења Европској унији, које представља врло важан део Заједничке спољне и безбедносне политике ЕУ и националних спољних политика појединих њених чланица – посебно Немачке (Бериша и Баришић, 2016). Међутим, очигледна је контрадикторност између највеће претње безбедности Републике Србије, тј. противправног једностраног проглашења независности Косова и Метохије и истовременог залагања за „политику безбедности, засновану на мултилатералном и интегралном приступу, којим се афирмише концепт кооперативне безбедности” (Стратегија РС, 2019). Опречан став оних националних и међународних актера, који су признали Косово, а са којима се заговара кооперативност у решавању истог тог питања, више је у домену политичке реторике, а мање реалполитике (Кековић, 2009).

У поглављу *Национални интереси*, наводи се да су исти засновани на универзалним и националним вредностима које произилазе из Устава и наслеђа српског народа и свих грађана који живе у Републици Србији. У основне националне вредности убрајају се: слобода, независност, мир, безбедност, демократија, владавина права, социјална правда, људска и мањинска права и слободе, једнакост и равноправност грађана, толеранција, транспарентност, солидарност, родољубље и здрава животна средина (Стратегија РС, 2019:10). Остваривањем националних интереса штите се основне националне вредности. Као кључни национални интереси Републике Србије, идентификовани су:

очување суверености, независности и територијалне целовитости, очување унутрашње стабилности и безбедности, очување постојања и заштита српског народа и националних мањина и њиховог културног, верског и историјског идентитета, очување мира и стабилности у региону и свету, европске интеграције и чланство у Европској унији, економски развој и укупни просперитет и очување животне средине и ресурса Републике Србије (Стратегија РС, 2019:11).

У документу је утврђена *Политика националне безбедности* која је „део укупне државне политике и представља скуп ставова, начела и опредељења којима се усмерава одлучивање и деловање Републике Србије ради заштите и остварења националних интереса” (Стратегија РС, 2019:12). У овом поглављу садржана је и прокламована војна неутралност, која подразумева одсуство чланства у војно-политичким савезима, уз навод да она није у супротности са успостављеном сарадњом са НАТО, ЕУ, даљим унапређивањем и посматрачком позицијом у ОДКБ, као и сарадњом са другим државама. Такође, зарад одвраћања од оружаног угрожавања и ефикасне одбране Републике Србије, као једног од дефинисаних националних циљева, истиче се да ће се радити на стварању неопходних услова за интегрално ангажовање свих субјеката система одбране и у том смислу разрадити и применити концепт тоталне одбране (Стратегија РС, 2019). Ова два концепта – *концепт војне неутралности* и *концепт тоталне одбране* су уједно и најспорнија и најчешће критикована. У погледу војне неутралности, најчешће се истиче да је само значење недовољно прецизирано и да се дефинише у негативном смислу као „оно што не представља препреку за различите видове сарадње”, а исто се односи и на концепт тоталне одбране, који би требало подробније образложити.

Иако су присутна мишљења да је безбедносна политика редефинисана и да је попримила конкретније оквире управо узимањем у обзир војне неутралности и наглашавањем европске спољнополитичке оријентације Србије приликом израде Стратегије (Стојановић, 2019), истовремено постоје и оцене да концепт војне неутралности Србије тешко да може кореспондирати са убрзањем европских интеграција, а имајући у виду бројна досадашња искуства земаља Средње Европе, као и држава у суседству (Хрватска, Бугарска, Румунија, па и Северна Македонија) (Ђукановић, 2016). Осим тога, прокламована војна неутралност Србије у окружењу земаља које су све чланице НАТО, изузев Босне и Херцеговине, несумњиво ће утицати на безбедносну политику коју ће Србија водити надаље, чак се може рећи да ће морати да уложи озбиљне напоре да би остала доследна прокламованој политици, а да то не буде на њену штету и добросуседске односе. Узевши у обзир и „опредељење Србије да у оквиру процеса приступања ЕУ доприноси Заједничкој спољној, безбедносној и одбрамбеној политици ЕУ, те да се интегрише у концепте те политике” (Стратегија РС, 2019:23), поједини аутори, наводе као једно од кључних питања: да ли се процес приступања Србије Европској унији коси са декларисаном војном неутралношћу и који су главни стратегијски изазови у погледу одрживости статуса неутралности Републике Србије у том погледу? (Бериша и Баришић, 2016). Србија свакако не може бити изван европских токова, јер гео-

графски и културолошки припада тамо, међутим европско опредељење не би смело да буде опција која нема алтернативу, већ та усмерења морају бити вреднована са становишта заштите виталних националних интереса. У том смислу, управо се јачање традиционално добрих односа са Русијом, као и снажно стратешко партнерство са Кином, виде као опције које шире простор и слободу стратешког промишљања (Стојановић и Ђорђевић, 2017).

Општи закључак је да је Стратегија РС начелно усклађена са Заједничком спољном и безбедносном политиком ЕУ и са њеном Глобалном стратегијом. Иако је Глобална стратегија ЕУ највећим делом прихватљива са становишта националних интереса Републике Србије у области безбедности, евидентно је да, барем за сада, није могуће обезбедити потпуну усклађеност националног, стратешког, спољнополитичког и безбедносног оквира са европским, имајући у виду да постоји различит однос по питању сарадње са Руском Федерацијом (Штрбац и Милосављевић, 2017). Према оценама у извештају Европске комисије о напретку у процесу приступања ЕУ, за период март 2018 - март 2019, наводи се да „Србија мора поступно да усклађује своју спољну и безбедносну политику са заједничком спољном и безбедносном политиком Европске уније у периоду до приступања” (European Commission, 2019:6), али да је у погледу спољнополитичких односа са другим државама, Србија у целини остала посвећена билатералним односима са другим земљама, које су у процесу приступања и суседним државама, чланицама ЕУ и активни је учесник регионалне сарадње (European Commission, 2019:4).

Стратегија националне безбедности Црне Горе (2018)

Скупштина Црне Горе усвојила је Стратегију националне безбедности 2018. године (у даљем тексту: Стратегија ЦГ), 10 година након усвајања претходне Стратегије, те се могу уочити значајне промене које је донела нова Стратегија, а које су условљене и чињеницом да је 2010. добила статус кандидата за чланство у Европској унији, те да је 2017. године постала пуноправна чланица НАТО савеза. Осим тога, у односу на Србију, анализа најважнијег стратешког документа ове државе је значајна с обзиром да је дуго година била у заједничкој држави са Србијом, а да је након 2006. године и стицања независности, са њом успоставила одређене спољнополитичке односе.

У самом садржају Стратегије се уочава извесна специфичност у односу на већину осталих стратегија, у погледу распореда поглавља: 1) *Основна опредељења националне безбедносне политике*; 2) *Национални безбедносни интереси и циљеви Црне Горе*; 3) *Елементи политике националне безбедности*; 4) *Безбедносно окружење*; 5) *Безбедносни изазови, ризици и претње* 6) *Црна Гора и безбедносни изазови, ризици и претње*; 7) *Систем националне безбедности Црне Горе*; 8) *Закључак*.

У уводу се истиче да Стратегија рефлектује потребу за редефинисањем безбедносних одговора Црне Горе у светлу константних и дубоких промена у савременом безбедносном окружењу и у том смислу, Стратегија има за циљ

успостављање системског оквира за остваривање безбедносних интереса Црне Горе и њом се утврђују кључне смернице за дефинисање националних безбедносних политика (Стратегија ЦГ, 2018). У поглављу *Основна опредељења националне безбедносне политике*, истиче се значај чланства у НАТО, који се види као гарант дугорочне и одрживе безбедности, суверенитета и територијалног интегритета државе, а којим је олакшано и остварење другог кључног спољнополитичког циља – приступања Европској унији. (Стратегија ЦГ, 2018:10). Штавише, у званичној спољној политици се потврђује став да је Црна Гора изабарала НАТО као „безбедносни кишобран“³, будући да кроз историју није била у стању да формулише и успостави регионалне безбедносне аранжмане и иницијативе, те се пут ка НАТО и Европској Унији, види као једини и најповољнији (Калуђеровић, 2018).

Национални безбедносни интереси Црне Горе проистичу из темељних вредности дефинисаних Уставом и одраз су најважнијих потреба грађана и државе. Стратегија групише ове интересе у три категорије: *витални* (заштита суверенитета, територијалног интегритета и независности Црне Горе, унутрашња стабилност, заштита живота и имовине грађана и економских добара, заштита демократије, правне државе и владавине права и гарантовање и заштита људских права и слобода), *стратегички* (развој ефикасног и одрживог националног безбедносног система, стабилан и дугорочан економски развој, превенција и сузбијање претњи и изазова који могу утицати на безбедност Црне Горе и њених савезника, интеграција у Европску унију, јачање кохезије и ефикасности унутар НАТО-а, промовисање политике добросуседских односа и сарадње на регионалном и глобалном нивоу, итд.) и *остали важни интереси* (Стратегија ЦГ, 2018).

У поглављу *Елементи политике националне безбедности*, национална безбедносна политика Црне Горе дефинише се као „балансирана сет визија, стратегија, програма, планова и активности за одговоре на изворе изазова, ризика и претњи, као и за остваривање националних безбедносних циљева“ (Стратегија ЦГ, 2018:13). У области спољне политике, истиче се и посвећеност развијању добросуседских односа и јачању регионалне сарадње, како у области безбедности, тако и у другим областима од заједничког интереса (Стратегија ЦГ, 2018). Слично ставовима у хрватској Стратегији националне безбедности, што ће се касније видети, и у званичној спољној политици Црне Горе се подржава интеграција региона у европске и евроатлантске структуре, које би допринеле решавању постојећих изазова, међу којима се спомиње Македонија, која јесте недавно решила једно значајно питање, али јој предстоји даљи пут, те компликована ситуација у Босни и Херцеговини (Калуђеровић, 2018). Осим тога, сама Црна Гора и даље има извесних проблема са суседима у вези са раз-

³ Овај вид спољнополитичког сврставања Црне Горе, може се окарактерисати као „шлепање“ (bandwagoning) - у теорији међународних односа једна од стратегија коју мале државе, будући да су подложне анархичној структури међународног система, користе како би постигле већу стабилност и безбедност и стекле већи утицај у односу на остале актере (Rothstein, 1969). НАТО је управо пример такве алијансе, која кроз формалну колективну посвећеност одбрани својих земаља чланица, помаже малим државама да изврше утицај на одређена питања спољне политике и унапреде свој међународни статус ван неутралности или несврстаности (Vaicekauskaitė, 2017).

граничењем, пре свега нерешено питање разграничења са Хрватском, које може успорити пријем Црне Горе у ЕУ, али и питање границе са „Косовом”,⁴ које се свакако рефлектује на дипломатске односе и сарадњу између Црне Горе и Србије.

У оквиру поглавља *Безбедносно окружење*, разликују се *стратегијски контекст* (глобално окружење) и *регионални контекст*. На глобалном нивоу, уочава се да су безбедносни изазови, ризици и претње конвенционалне и асиметричне природе, карактерише их хибридношћу, што захтева радикалне промене у приступу безбедности и одбрани. Регионално окружење оцењује се као и даље оптерећено догађајима из прошлости и нерешеним проблемима, што може проузроковати дестабилизацију на појединим подручјима, укључујући и „појачано интересовање одређених међународних актера, чији је примарни циљ спречавање даљег европског и евроатлантског пута појединих држава региона” (Стратегија ЦГ, 2018:14). Други део овакве оцене указује на велику сличност са ставовима исказаним у хрватској Стратегији, што даље имплицира да чланство држава у НАТО и ЕУ (или чврсто залагање за чланство), несумњиво утиче на перцепцију безбедносног окружења конкретне државе. Иако се у Стратегији експлицитно не наводи, није тешко претпоставити да се „појачано интересовање одређених међународних актера”, односи на утицај Руске Федерације на подручју овог региона. То се огледа у заоштравању билатералних односа између ових држава, након учлањења Црне Горе у НАТО, а нарочито након придруживања Црне Горе санкцијама ЕУ против Русије, а у контексту украјинске кризе.

У поглављу *Безбедносни изазови, ризици и претње по Црну Гору*, као претње безбедности препознати су: оружана агресија, пролиферација конвенционалног и наоружања за масовно уништење, тероризам и насилни екстремизам, организовани криминал, сајбер претње и хибридне претње, као нови облик савременог ратовања (Стратегија ЦГ, 2018:15-16). У истицању потребе свеобухватног приступа хибридним претњама и сајбер ратовању, огледа се примена стратешког приступа НАТО безбедносним изазовима, ризицима и претњама, будући да су управо ове врсте претњи последњих неколико година нарочито актуелизоване у стратешким документима НАТО, али и Европске уније. Угрожавање економске и енергетске безбедности, илегалне миграције, обавештајно деловање, угрожавање или уништење елемената критичне инфраструктуре, природно и вештачки изазване несреће и катастрофе, недостатак природних ресурса и деградација животне околине, препознати су као озбиљни безбедносни изазови или реални ризици (Стратегија ЦГ, 2018:17). Оваквом класификацијом је направљена јаснија разлика између онога што се перципира као претња безбедности, изазов или ризик.

⁴ Србија сматра Косово својом јужном покрајином и стога посебан процес разграничења Црне Горе и „Косова” (које је Црна Гора признала као независну државу), Србија сматра претњом по свој територијални интегритет и суверенитет, јер такву границу сматра непостојећом (Брозовић, 2012). Иначе, споразум о разграничењу између Црне Горе и Косова ступио је на снагу 4. јуна 2018. године, међутим поједини актери политичког живота на Косову, сматрају да ово питање није затворено и да „разграничење треба исправити. Преузето са: <https://www.danas.rs/politika/kurti-razgranicenje-kosova-sa-crnom-gorom-nije-zatvoreno-pitanje/>

У *Закључку* се наводи да су, између осталог, битна водила у изради Стратегије, били и принципи у кључним стратешким документима НАТО-а, као и обавезе које Црна Гора има као чланица НАТО и потребе усаглашавања сопствене безбедносне политике са ЗСБП ЕУ (Стратегија ЦГ, 2018). Према оценама у извештају Европске комисије о напретку у процесу приступања ЕУ, за период март 2018 - март 2019, као и у претходним извештајима, може се закључити да је Црна Гора на изванредан начин водећа у процесу европских интеграција у односу на све остале државе региона Западног Балкана (Ђукановић, 2014). Усклађеност са Заједничком спољном и безбедносном политиком у Извештају је оцењена врло високо (100% усклађеност), при чему се наводи и да је Црна Гора остала конструктивно посвећена билатералним односима са другим земљама проширења и суседним државама чланицама ЕУ и била активна учесница у регионалној сарадњи (European Commission, 2019:6).

Стратегија националне сигурности Републике Хрватске (2017)

Стратегија националне сигурности Републике Хрватске (у даљем тексту: Стратегија РХ), усвојена је 2017. године. Значај анализе ове стратегије се огледа у чињеници да је Хрватска суседна земља, која је са Србијом била у заједничкој држави, са којом при том дели и заједничку конфликтну прошлост, а што се огледа у још увек специфичним политичким односима. Осим тога, као држава анализираног региона, Хрватска је чланица Европске уније од 2013. године и чланица НАТО од 2009. године.

Садржај Стратегије националне безбедности Хрватске чине следећа поглавља: 1) *Увод, визија и сигурносни концепт*; 2) *Национални интереси*; 3) *Безбедносно окружење (глобални ниво, Европа и европско суседство, Југоисточно суседство, Безбедносне претње, ризици и изазови за Републику Хрватску)*; 4) *Стратешки циљеви, инструменти и механизми њиховог остваривања*; 5) *Закључак*.

У првом поглављу *Увод, визија, сигурносни концепт*, наглашава се да сталне, сложене и непредвидиве промене безбедносног окружења диктирају потребу за континуираним развојем националне безбедносне политике и способности одговора на промене, те да се у Републици Хрватској инсистира на свеобухватним политикама остваривања националне безбедности, које усклађено делују на свим подручјима развоја, самостално, на нивоу националне територије, али и заједничким међународним напорима у постизању мира, решавању сукоба и изградњи поверења (Стратегија РХ, 2017). У Стратегији се, као кључни *национални интереси* наводе: сигурност становништва и територијални интегритет и суверенитет Републике Хрватске, добробит и просперитет грађана, национални идентитет, међународни углед и утицај, положај и заштита Хрвата изван Републике Хрватске (Стратегија РХ, 2017:2). Из наведених интереса, произилазе следећи стратешки циљеви: достизање највишег степена сигурности и заштите становништва, те критичних инфраструктура; успостава и развој система националне безбедности, развој и одржавање снажне и актив-

не одбране; еколошка Хрватска и развој снажне и одрживе економије; демографска обнова и ревитализација хрватског друштва; развој државне управе и стратешко комуницирање; заштита, јачање и промоција највиших вредности уставног поретка и хрватског националног идентитета; јачање међународног угледа и утицаја Републике Хрватске; осигурање опстанка, заштита идентитета и политичког субјективитета хрватског народа, као конститутивног у Босни и Херцеговини, заштита и потпора Хрватима у другим државама и иселјеништву (Стратегија РХ, 2017:6).

У анализи *безбедносног окружења на глобалном нивоу*, препознају се трендови повезани са климатским променама, демографским кретањима и миграцијама становништва, глобализацијом, развојем нових технологија, затим сајбер напади, екстремизам и тероризам, неједнакост између развијених и неразвијених држава, те недостатак ресурса. На *нивоу Европе и европског суседства*, као извори безбедносних проблема, наводе се: масовна миграцијска кретања према Европи, тешкоће успостављања и спровођења заједничких европских политика у појединим подручјима, процеси политичке радикализације и популизма у појединим државама, те геополитичке последице након избијања кризе у Украјини (Стратегија РХ, 2017). Као највећи безбедносни проблеми у *региону југоисточне Европе* препознати су: политичка нестабилност, недовољно изграђене државне институције, корупција, висока стопа незапослености, социјалне и етничке напетости, организовани криминал, опасност од пролиферације оружја за масовно уништење, геополитичка надметања глобалних и регионалних актера, као извор дестабилизујућих утицаја (Стратегија РХ, 2017). Званични ставови у спољној политици Хрватске, указују да је ту преваходно реч о Русији и негативној перцепцији њене присутности у региону, интереса и политике коју води, а за коју се наводи да делује противно идеји интегрисања целог региона у Европску унију и НАТО (Шимуновић, 2017).

У поглављу *Безбедносне претње, ризици и изазови за Републику Хрватску*, наводи се да су вероватност конвенционалне војне претње и терористичких напада ниски, али су потенцијалне последице високе. Није извршена доследна класификација на безбедносне изазове, ризике и претње, тако да се за одређене појаве и процесе наводи да могу имати негативан утицај на различите начине, као што су неразрешена питања о разграничењу са појединим суседним државама, негативна демографска структура и трендови, климатске промене, угрожавање животне средине, енергетска зависност, док се корупција у јавном сектору оцењује као један од важних изазова за државу, а организовани криминал се види као претња националној безбедности (Стратегија РХ, 2017). Посебан нагласак је стављен на цивилно-војну сарадњу и размену информација између политичког и академског сектора, како би се искористили национални потенцијали у борби против свих облика угрожавања и развиле потребне одбрамбене способности (Стратегија РХ, 2017). Овакав начин укључивања недржавних актера је врло значајан, јер се тиме уочава битна чињеница да држава није једини ни субјект ни објект безбедности, већ да се иста тиче сваког појединца и целокупног друштва. Можда је такозвана модернизација стратешких докумената једино пристуна у случају Хрватске, имајући

у виду да је она у региону једна од ретких чланица и ЕУ и НАТО-а (Кувекаловић, 2018).

У Стратегији се наглашава да је за Хрватску НАТО гарант мира, стабилности и сигурности и да ће уз чланство у Европској унији, сарадњу и савезништво са САД и даље бити један од стубова хрватске спољне и безбедносне политике (Стратегија РХ, 2017). О степену усклађености Хрватске са ЗСБП ЕУ, говори чињеница да, у оквиру преговора о чланству, 2008. године, ова земља није тражила продужење прелазних рокова за спровођење *acquis communautaire* у области ЗСБП, будући да су њени спољнополитички циљеви, приоритети и стратешке одреднице били готово у потпуности усаглашени са настојањима Европске уније (Ђукановић, 2014). Значајан је део Стратегије који указује на однос Хрватске према суседним земљама, а који се са једне стране рефлектује у важности истицања научно утемељене истине о Домовинском рату и сходно томе историји односа са другим народима и државама, а са друге настојању Хрватске да се залаже за брже евроатлантско интегрисање Босне и Херцеговине и читавог региона (Стратегија РХ, 2017). Контекст стабилности БиХ, значајан је и за односе Србије и Хрватске, будући да су ове две државе гаранти поштовања Дејтонског споразума⁵. Међутим, блокирање Србије при отварању појединих поглавља са ЕУ и честе међусобне тензије, указују на извештан степен неконзистентности спољнополитичког понашања Хрватске и ставова о залагању за унапређење стабилности и безбедности у региону, изнетих у Стратегији.

Закључна разматрања

На основу компаративне анализе стратегија националне безбедности Србије, Црне Горе и Хрватске, може се рећи да постоји тенденција успостављања сличног устројства тих документа. Најпре, основна заједничка одлика јесте, да су све анализиране државе усвојиле нове стратегије у последњих годину-две, након 10 и више година од доношења претходних,⁶ што на неки начин говори да настоје да прате трендове и промене у области безбедности, при чему је перцепција тих промена на глобалном и регионалном нивоу, те њихова операционализација у стратегијама, међусобно условљена. Уз извесне разлике у редоследу и структури, суштинска поглавља за све стратегије су: *Безбедносно окружење, Изазови, ризици и претње безбедности, Национални интереси и циљеви, Политика националне безбедности, Систем безбедности*. Дакле, сличности и разлике у анализираним стратегијама, условљене су како унутра-

⁵ Према Споразуму о регионалној стабилизацији, као делу Дејтонског споразума, „државе потписнице се слажу да је успостављање прогресивних мера за регионалну стабилност и контролу наоружања кључно за стварање стабилног мира у региону” (General framework agreement for peace in Bosnia and Herzegovina, 1995:7). Међутим, ако се сагледа стање на терену, оно одудара од наведеног, с обзиром на активно наоружавање обе стране које то правдају тежњом за модернизацијом својих војних арсенала (Ранковић, 2019).

⁶ Претходну Стратегију националне безбедности Србија је усвојила 2009. године, Црна Гора 2008., Хрватска 2002. године.

шњим стањем држава у области политике и безбедности, тако и перцепцијом таквог стања код другог, као и њиховим спољнополитичким опредељењима, тј. чланством у ЕУ или НАТО. Док су Црна Гора и Хрватска у својим стратегијама недвосмислено оријентисане на европске и евроатлантске интеграције, истичући да је безбедна, стабилна и просперитетна будућност региона незамислива изван ових оквира, Србија наставља да води своју политику „балансирања”, што је исказано опредељењем за сарадњу са свим државама и организацијама, али које искључује чланство у војно-политичким савезима. У том погледу, приметно је да Србија очигледно заостаје у процесу евроинтеграција, те јој следи поступно усклађивање своје спољне и безбедносне политике са ЗСБП Европске уније. Промене којима анализиране државе оправдавају усвајање нових стратегија, оличене су у њиховом препознавању комплексности савремених безбедносних проблема, нових форми угрожавања безбедности, те и потреби другачијег и свеобухватног одговора на исте, уочавајући и тенденцију преображаја светског поретка у мултиполарни кроз заостравање односа између великих сила и одржавање присутности у својим интересним сферама, међу којима се свакако налази и Западни Балкан. На нивоу ширег безбедносног окружења, углавном све државе као кључне претње препознају тероризам, организовани криминал, илегалне миграције, хибридне претње, сајбер претње, климатске промене и угрожавање животне средине. На националном нивоу, безбедносни проблеми са којима се све државе суочавају јесу: организовани криминал, угрожавање животне средине, угрожавање енергетске безбедности, док се оружана агресија и тероризам, виде као мало вероватни, али нису искључени, с обзиром на потенцијално високе последице. Изузетак је Србија, у чијој стратегији се наводи да тероризам представља велики ризик и озбиљну претњу безбедности Републике Србије. У погледу регионалне стабилности и безбедности, упркос декларативном залагању држава за добросуседске односе и сарадњу, свака од њих такође указује да је регион и даље оптерећен низом проблема из прошлости, који могу бити извор тензија и дестабилизација, што је видљиво и у реалности. Очигледно је да европске интеграције нису и не могу бити решење свих проблема држава у региону и да постконфликтна реконструкција и консолидација овог простора још увек траје, што ће неизоставно утицати на креирање и вођење њихових спољних и безбедносних политика, а тиме и њихово стратешко уобличавање.

Литература:

1. Abusara, A. (2010). Comparative Analysis of the Strategic Documents of the Western Balkans. In: Hadžić, M., Timotić, M. and Petrović, P. (Eds.), *Security Policies in the Western Balkans* (pp. 165-184). Belgrade: Belgrade Centre for Security Policy.
2. Bериша, Н. и Баришић, И. (2016). Војна неутралност Републике Србије и изазови приступања Европској унији. У: Кораћ, С. (Ур.), *Утицај војне неутралности Србије на безбедност и стабилност у Европи* (стр. 259-269). Преузето 1. маја, 2020. са: https://www.diplomacy.bg.ac.rs/pdf/knjige/2016_Vojna_neutralnost_-_Srdjan_Korac.pdf

3. Brozović, Z. (2012). *Teritorijalni i granični sporovi na Zapadnom Balkanu - Studija slučaja: proces razgraničenja Srbije i Crne Gore*. Beograd: Beogradski centar za bezbednosnu politiku. Preuzeto 7. maja, 2020. sa:
http://www.bezbednost.org/upload/document/proces_razgranicenja_srbije_i_crne_gore.pdf
4. Đukanović, D. (2014). Usaglašavanje država Zapadnog Balkana sa Zajedničkom spoljnom i bezbednosnom politikom Evropske unije – između normativnog, deklarativnog i stvarnog. *Godišnjak Fakulteta političkih nauka, (12)*, 9-40. Preuzeto 8. maja, 2020. sa:
<https://www.ceeol.com/search/viewpdf?id=84408>
5. Đukanović, D. (2016). Vojna neutralnost Srbije u zapadnobalkanskom kontekstu. U: Korać, S. (Ur.), *Uticaj vojne neutralnosti Srbije na bezbednost i stabilnost u Evropi* (str. 270-282). Preuzeto 1. maja, 2020. sa:
https://www.diplomacy.bg.ac.rs/pdf/knjige/2016_Vojna_neutralnost_-_Srdjan_Korac.pdf
6. European Commission. (2019). *Commission Staff Working Document: Montenegro 2019 Report - 2019 Communication on EU Enlargement Policy*. Brussels: European Commission. Dostupno na: <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20190529-montenegro-report.pdf> Pristupljeno 5. maja, 2020.
7. European Commission. (2019). *Commission Staff Working Document: Serbia 2019 Report – 2019 Communication on EU Enlargement Policy*. Brussels: European Commission. Dostupno na: file:///C:/Users/OsobaX/Downloads/5_EN_autre_document_travail_service_part1_v6.pdf.en.pdf Pristupljeno 3. maja, 2020.
8. General framework agreement for peace in Bosnia and Herzegovina. (1995). Preuzeto 8. maja, 2020. sa: <https://www.osce.org/bih/126173?download=true>
9. Gajić, A. (2018). Evroatlantske integracije, Srbija i Zapadni Balkan posle „Bregzita”: geopolitičke okolnosti. *Politika nacionalne bezbednosti, 14*(1), 123-139. Preuzeto 25. aprila, 2020. sa: http://www.ips.ac.rs/wp-content/uploads/2018/06/pnb1_2018-8.pdf
10. Kaluđerović, N. (2018). Presentation at an event on *Security Challenges in the Balkans: Quo Vadis?* Arlington: Inter-University Center for Terrorism Studies. Preuzeto 6. maja, 2020. sa: <file:///C:/Users/OsobaX/Downloads/balkan%20report.pdf>
11. Keković, Z. (2009). O Nacrtu strategije nacionalne bezbednosti Republike Srbije - kritički prilog za raspravu. *Vojno delo, 61*(2), 89-104.
12. Kovač, M. (2003). *Strategijska i doktrinarna dokumenta nacionalne bezbednosti: teorijske osnove*. Beograd: Svet knjige.
13. Kuvekalović, J. (2018). Uticaj geopolitičkih okolnosti na stvaranje postmodernih vojski na Zapadnom Balkanu: slučajevi Hrvatske i Albanije. *Međunarodni problemi, 70*(4), 432–451. Preuzeto 10. maja, 2020. sa:
https://s3.amazonaws.com/academia.edu.documents/60495481/Medjunarodni_problemi_br_4_2018.pdf?response-content-disposition=inline%3B%20filename%3DCija_hegemonija_Svet_u_uslovima_ta
14. Mijalković, S. (2011). *Nacionalna bezbednost*. Beograd: Kriminalističko-policijska akademija.
15. Ministarstvo odbrane Republike Srbije. (2017). *Obrazloženje nacrta Strategije nacionalne bezbednosti Republike Srbije*. Preuzeto 5. maja, 2020. sa:
http://www.mod.gov.rs/multimedia/file/staticki_sadržaj/javna%20rasprava/strategije/Obrazloženje%20Strategija%20nacionalne%20bezbednosti.pdf
16. Nacionalni konvent o Evropskoj uniji (NKEU– Radna grupa za poglavlja 30 i 31). (2018). *Komentari na Nacrtu Strategija nacionalne bezbednosti i odbrane*. Beograd: Centar za međunarodne i bezbednosne poslove (ISAK fond). Preuzeto 30. aprila, 2020. sa:
<http://eukonvent.org/wp-content/uploads/2018/06/Komentari-na-nacrtu-Strategije-nacionalne-bezbednosti-i-nacioalne-odbrane.pdf>

17. Ranković, M. (2019). Bezbednosna dilema u odnosima Srbije i Hrvatske nakon izbijanja građanskog rata u Ukrajini. *Vojno delo*, 71(3), 41-50. Preuzeto 9. maja, 2020. sa: <https://scindeks-clanci.ceon.rs/data/pdf/0042-8426/2019/0042-84261903041R.pdf>
18. Rothstein, R. (1968). *Alliances and Small Powers*. New York: Columbia University Press.
19. Samardžija, V. i Šabić, S. Š. (2014). Security challenges in the Western Balkans: building 'soft' security after conflict. In: Archer, C., Bailes, A. J. & Wivel, A. (Eds.), *Small States and International Security* (pp. 156-174). London: Routledge.
20. Stojanović, S. i Đorđević, B. (2017). Svetsko društvo rizika i zaštita nacionalnih interesa Republike Srbije. *Međunarodni problemi*, 69(4), 465-482. Preuzeto 2. maja, 2020. sa: https://www.diplomacy.bg.ac.rs/pdf/medj_problemi/2017/Medjunarodni_problemi_br.4_2017.pdf#page=72
21. Stojanović, S. i Lukić-Potkonjak, B. (2017). Stratejijsko bezbednosni trendovi i projekcija strateških okvira bezbednosti Republike Srbije. *Vojno delo*, 69(8), 49-63. Preuzeto 23. aprila, 2020. sa: http://www.odbrana.mod.gov.rs/odbrana-stari/vojni_casopisi/arhiva/VD_2017-8/69-2017-8-08-Stojanovic.pdf
22. Stojanović, F. (2019). Deset godina kasnije - Šta (ne) donosi nova Strategija nacionalne bezbednosti? U: Albahari, N. i Bogosavljević, J. (Ur.), *Zbirka analiza i predloga praktičnih politika članova alumni mreže ISAK fonda* (str. 35-46). Beograd: ISAK fond. Preuzeto 25. aprila, 2020. sa: https://www.isac-fund.org/wp-content/uploads/2019/01/Zbirka-analiza-i-predloga-prakticnih-politika_ISAC.pdf
23. *Strategija nacionalne bezbednosti Republike Srbije*. (2019). Dostupno na: <http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/skupstina/strategija/2019/94/2> Pristupljeno 25. aprila, 2020.
24. *Strategija nacionalne bezbednosti Crne Gore*. (2018). Dostupno na: <file:///C:/Users/OsobaX/Downloads/Strategija%20nacionalne%20bezbednosti%20sa%20Akcionim%20planom.pdf> Pristupljeno 28. aprila, 2020.
25. *Strategija nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske*. (2017). Dostupno na: https://www.youtube.com/watch?v=N3P4WI6D6Zg&feature=share&fbclid=IwAR37MN781-6br8KDS2R8RdhPBAG_jNdid2JR9B3eaAaaEjPsXe2pGFTTrU30 Pristupljeno 30. aprila, 2020.
26. Tatalović, S. (2006). *Nacionalna i međunarodna sigurnost*. Zagreb: Politička kultura.
27. Vaicekauskaitė, Ž. M. (2017). Security strategies of small states in a changing world. *Journal on Baltic Security*, 3(2), 7-15. Preuzeto 6. maja, 2020. sa: <https://www.degruyter.com/downloadpdf/j/jobs.2017.3.issue-2/jobs-2017-0006/jobs-2017-0006.pdf>
28. Vuletić, D. (2018). NATO i Zapadni Balkan. *Vojno delo*, 70(7), 41-52. Preuzeto 23. aprila, 2020. sa: <https://scindeks-clanci.ceon.rs/data/pdf/0042-8426/2018/0042-84261807041V.pdf>
29. Šimunović, P. (2018). Presentation at an event on *Security Challenges in the Balkans: Quo Vadis?* Arlington: Inter-University Center for Terrorism Studies. Preuzeto 6. maja, 2020. sa: <file:///C:/Users/OsobaX/Downloads/balkan%20report.pdf>
30. Štrbac, K i Milosavljević, B. (2018). Novine u Zajedničkoj spoljnoj i bezbednosnoj politici Evropske unije i Republike Srbije. U: Proroković, D. i Trapara, V. (Ur.), *Srbija i svet u 2017. godini* (str 197-214). Beograd: Institut za međunarodnu politiku i privredu (IMPP).

COMPARATIVE ANALYSIS OF NATIONAL SECURITY STRATEGIES OF SERBIA, MONTENEGRO AND CROATIA

Summary: Strategic security thinking, which in recent years is reflected in debates and analysis of the changed nature of security threats, the return of multipolarity, and changed and uncertain processes and trends in the security sphere, gained its certain foundation through the adoption of new strategic documents at the level of states, alliances and organizations, which is then reflected on the institutional level, as a kind of response to new challenges. As a reflection of the understanding of this need, some countries in the region of Southeast Europe (Serbia, Montenegro and Croatia), in the last three years, have adopted new national security strategies. Therefore, this paper, through a comparative analysis of these documents, tends to consider the innovations and changes contained in the strategies of these countries, as a reflection of their understanding of changes in the security environment and security reality and how their foreign policy behavior follows changes and attitudes in the field of security expressed in their strategies. The aim of such analysis is also to get a general impression of the regional security dynamics, security policies of the analyzed countries and their conditionality by membership in international organizations. Besides the comparative analysis of these strategies, the paper is based on a review of relevant scientific and professional literature, analysis of normative regulations and other strategic documents in this area. It is concluded that the adoption of new national security strategies of the analyzed countries, is initiated by the obsolescence of the previous ones and certain changes at the regional and global level and that it is noticeable that the membership of certain countries in the European Union and NATO, significantly reflects on analyzed strategies, commitments, interests and the foreign policy goals of these countries.

Key words: national security strategy, comparative analysis, security policy, Serbia, Montenegro, Croatia

